

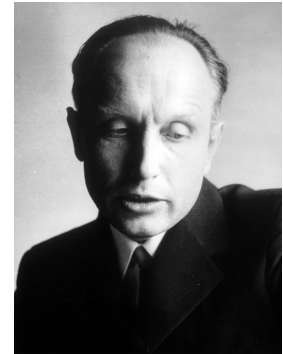
Istorijos mokytojų mokytojas sulaukė garbingo jubiliejaus

Doc. dr. Stanislovui Stašaičiui – 80 metų

Susitikus buvusius studentus, kalbantis su jais, prisimenant dėstytojus, dažniausiai tenka išgirsti jų klausimą: „Kaip sekasi doc. S. Stašaičiui, ką jis veikia?“ Kai gerai pažįsti Jubiliatą ir žinai jo gyvenimo ir darbinės veiklos nuostatus, visiškai nestebina toks buvusių auklėtinių smalsumas, jų išskirtinis dėmesys šitam savo dėstytojui. Norėdami, kad aiškiau tai suprastų ir skaitytojai, pasinaudodami garbinga proga, prisiminkime viena iškilėsių fakulteto darbuotojų.

Pirmiausia doc. S. Stašaitis, kaip pažymėtų ne vienas jo kolegų, iškyla kaip labai kuklus ir nuoširdus žmogaus, visuomet pasiruošęs padėti bendradarbiams, mokytojams ar studentams, jiems patarti; tiesiog neatsisakantis pabendrauti, pasikalbėti. Docentas visiems rasdavo laiko, nieko neatstumdavo, tačiau laiko tuščiai nešvaistydavo, bendraudavo dalykiškai, pats sugebėdavo išklausti iš pašnekovo jį dominančius klausimus, rasdavo bendrų pažįstamų, džiaugdavosi kitų pasiekimais. Didžiausi jo gerbėjai buvo istorijos mokytojai, pasklidę po Lietuvą, kartkartėmis atvažiuodami į Vilnių būtinai aplankydavo savo dėstytoją, tuo metu žinomąsias istorijos mokytojų specialistą. Pats įdomiausias reiškinys – studentai, betarpiškai susidūrę su Docentu paskaitose, seminaruose, pratybose ir praktikose, dažnokai prieš jį paburnodavo dėl jo reiklumo, bet tie patys studentai, jau tapę istorijos mokytojais ir apsilankę savo *Alma Mater*, pirmiausia susirasdavo ne ką kitą, o tą patį doc. S. Stašaitį, kuriam turėdavo begalę klausimų, dalydavosi su juo savo, kaip mokytojų, patirtimi; godžiai skaitydavo jo straipsnius istorijos metodikos temomis.

Kitų žmonių, ypač mokytojų, nuoširdus supratimas, manome, neatsitiktinis. Jis pats, būdamas iki „kaulo smegenų“ istorijos mokytoju, puikiai suprato būsimus ir esamus pedagogus, kurių dauguma tradiciškai buvo kilę iš provincijos eilinių šeimų. O ir pats Docentas – ūkininko Adomo sūnus (vyriausias iš trijų vaikų) – gimė 1934 m. lapkričio 1 d. Kėdainių apskrities Pakštelių kaime. Trumpai prisimenant jo biografiją, pačius svarbiausius nueito gyvenimo etapus, reikėtų pradėti nuo Užkampių pradinės mokyklos, kurioje Antrojo pasaulinio karo metais būsimas garsus metodininkas įgijo žinių

Stanislovas Stašaitis

pradmenis. 1946 m. įstojo į Šėtos progimnaziją, kuri 1950 m. buvo pavadinta vidurine mokykla. Ją baigęs, 1954 m. įstojo į Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto (vėliau – Vilniaus pedagoginis universitetas, dabar – Lietuvos edukologijos universitetas) Istorijos fakultetą. 1958 m. įgijo istorijos mokytojo kvalifikaciją. 1958–1960 m. dirbo Pagėgių (dabar – Šilutės) rajono Stoniškių vidurinėje mokykloje, Katyčių mokykloje-internate. Persikėlęs į Kėdainių rajoną 1960–1963 m. dirbo Slikių aštuonmetės mokyklos moky-mo dalies vedėju, Dotnuvos mokyklos-internato mokymo ir auklėjimo dalies vedėju, rajono pedagoginio kabineto vedėju. 1963–1971 m. – Dotnuvos-Akademijos Mičiurino vidurinės mokyklos istorijos mokytoju¹. Mokyklos direktorės charakteristikoje rašoma: „Mokytojas Stašaitis yra darbštus ir sąžiningas. Pamokoms jis pats kruopščiai ruošiasi ir yra reiklus mokiniams. Jo pamokos įdomios, kūrybingos. Naudoja technines ir vaizdines priemones, todėl mokinių žinios yra geros.“ Jaunasis pedagogas buvo ne tik puikus isto-rijos mokytojas, bet pasižymėjo ir aktyvia užklasine veikla. Minėtoje charakteristikoje pažymėta, kad jis „vadovauja mokyklos kraštotyros ir turizmo būreliams, pats mėgsta keliauti, organizuoja išvykas bei ekskursijas ir savo auklėtiniams“². Neatsitiktinai pirmasis jo straipsnis įvardytas *Rajonui pažinti*, atspausdintas 1962 m. gegužės 24 d. Kėdainių rajono laikraštyje *Tarybinis kelias*, kaip tik ir buvo skirtas kraštotyrai propaguoti. Mo-kytojaudamas parašė ir paskelbė 22 įvairaus pobūdžio straipsnius ne tik rajono, bet ir respublikos spaudoje (*Tarybinis mokytojas*)³. Jau tuo metu pastebimos jo pastangos tobulinti istorijos mokymą, dalytis savo patirtimi su kitais Lietuvos mokytojais. Būdamas rajono istorijos metodinio ratelio pirmininku skaitė pranešimus rajono mokytojams, visuomenei pravedavo tuo metu populiarias politvalandėles (*Žinijos draugijos* linija); būdavo kviečiamas skaityti paskaitas ir į Vilnių, į ten organizuojamus pedagoginius skaitymus respublikos istorijos mokytojams. S. Stašaičio charakteristikoje fiksuota labai svarbi mintis, kuriai pritars bet kuris jį geriau pažinęs žmogus: „Darbo draugai jį myli ir gerbia už nuoširdumą, draugiškumą. Turi gerą autoritetą mokinių, tėvų ir visuomenės tarpe.“⁴ Kartkartėmis Docentą aplankydavo jo mokiniai, kurie labai šiltai atsiliepdavo apie savo buvusį mokytoją. Tenka pripažinti, jog tikrai niekas negaištų laiko ir nelanky-tų to, kuris nebūtų palikęs įsimintino pėdsako jų gyvenime.

Pasiaukojamas darbas su mokiniais ir mokytojais, gilinimasis į istorijos mokymo problemas neliko nepastebėtas ir aukštesniųjų instancijų – S. Stašaitis buvo pagerbtas LTSR švietimo ministerijos garbės raštais (1960 m. kovo 26 d., 1970 m. rugsėjo 25 d. ir 1971 m. kovo 26 d.)⁵. Jį gerbė ir vertino to meto Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto

¹ Stanislovas Stašaitis. *Bibliografinė rodyklė 1962–2004 m.* (2004). Sudarė Kazimieras Blažys ir Andrius Porutis. Vilnius: VPU leidykla, p. 3.

² 1970 11 18 Dotnuvos Mičiurino vid. mokyklos direktorės V. Rimūnienės paruošta mokytojo S. Stašaičio charakte-ristika. *LEU archyvas*, f. 24–2614, b. Stašaitis Stanislovas, Adomo (1971–2001), l. 5.

³ Stanislovas Stašaitis. *Bibliografinė rodyklė 1962–2004 m.* (2004). Sudarė Kazimieras Blažys ir Andrius Porutis. Vilnius: VPU leidykla, p. 6–8.

⁴ *LEU archyvas*, f. 24–2614, b. Stašaitis Stanislovas, Adomo (1971–2001), l. 5.

⁵ Kadru įskaitos asmens lapas. *Ten pat*, l. 3a.

Istorijos fakulteto darbuotojai, buvę dėstytojai, su kuriais S. Stašaitis palaikė ryšius. Tarp jų ir jo kurso draugas Viktoras Marengolcas. Susiklosčius situacijai, kai fakultete neliko kam dėstyti istorijos mokymo metodikos kursą, buvo nuspręsta pakviesti dirbti į fakultetą mokytoją S. Stašaitį. Tam neprieštaravo Visuotinės istorijos katedros vedėjas, einantis profesoriaus pareigas, Abelis Stažas ir fakulteto dekanas doc. Zenonas Pilkauskas. Jie savo parašais patvirtino S. Stašaičio prašymą ir nuo 1971 m. rugsėjo 1 d. S. Stašaitis pradėjo dirbti VVPI Visuotinės istorijos katedros dėstytoju valandininku, priimtas pusę etato laborantu, o metų pabaigoje laikinai paskirtas asistentu. Tačiau to nepakako, norint pragyventi Vilniuje (dar neturėjo nuosavo buto, alga taip pat nelepino). Reikėjo dar kažką „prisidurti“. Ir jis nuo 1972 m. kovo mėnesio įsidarbina Vyriausioje enciklopedijos redakcijoje, TSRS istorijos ir filosofijos mokslinės redakcijos moksliniu redaktoriumi, lygiagrečiai dėstydamas istorijos mokymo metodiką, vadovaudamas fakulteto pedagoginėms praktikoms. Kaip dažnai būna katedrose, jeigu lieka nepaimtas koks nors kursas, tai dažniausiai jis atiduodamas dėstyti naujai priimtam dėstytojui. Taip atsitiko ir su Prancūzijos istorijos kursu Užsienio kalbų fakulteto studentams, kurį teko dėstyti S. Stašaičiui. Kurso medžiaga buvo parengingai parengta, ji dėstė ne vienus metus. Kartais Docentas užsimindavo, kaip būtų gerai, jeigu galėtų laisviau reikšti savo mintis studentams ir prancūziškai. Mat jis buvo pramokęs rusų, anglų, lenkų, o vėliau ir bulgarų kalbų, bet prancūzų jam sekėsi prasčiau.

Nuo 1973 m. rugsėjo 1 d., palikęs mokslinio redaktoriaus vietą ir per 30 parašytų enciklopedinių straipsnių *Lietuviškos tarybinės enciklopedijos* 1 ir 2 tomuose, grįžo į Visuotinės istorijos katedrą dirbti visu etatu vyresniuoju dėstytoju. Dėstė visus metodikos kursus: istorijos mokymo metodikos kursą, visuomenės mokslo metodikos specialųjį kursą, vedė metodikos pratybas ir spec. seminarus *Istorijos skaitinių IV klasėje mokymas* ir *Mokymo apie vieningą pasaulį metodika*, rūpinosi studentų mokyklinėmis praktikomis, pats aplankydamas praktikantus ne tik Vilniaus miesto mokyklose, bet ir rajonuose. Jo dėka katedroje buvo įvesta racionali, deja, dabar jau primiršta tvarka – visi dėstytojai privalėjo lankytis studentų vedamose įskaitinėse pamokose, dalyvauti jų aptarimuose. Docente iniciatyva (kartu su dėstytoju A. Visockiu) buvo išleista praktikantams labai naudinga atmintinė su praktikos bendraisiais nurodymais, svarbiausia metodine medžiaga, pagrindinės literatūros ir metodinių priemonių sąrašas⁶. Ją gaudavo visi išeinantys į praktiką studentai, praktikų vadovai, kurių atsiliepimai apie šią priemonę buvo patys geriausi. Studentų praktikos mokykloje vykdavo labai rimtai – praktikantai stebėdavo ir aptarinėdavo savo draugų net bandomąsias pamokas; ruošdavosi atsakingai, nes visi su baime laukdavo S. Stašaičio vizito. Tačiau jo vizitai baigdavosi draugiška dvasia, dalykiškais pasikalbėjimais, kai kada jo vertinimas už pravestą pamoką būdavo aukštesnis nei siūlydavo praktikos vadovas. Be to, jis labai rūpestingai rengdavosi praktikų aptarimams, kviesdavo visus dėstytojus, praktikų vadovus, kruopščiai tikrindavo studentų praktikantų vestų pamokų planus-konspektus ir išplėstinius planus, išklausydavo pačius praktikantus. Docentas, pasiremdamas ir savo

⁶ Stašaitis, S., Visockis, A. (1984). *Pedagoginės praktikos instruktivinė-metodinė medžiaga* (atmintinė IPF studentui). Vilnius. 69 p.

patirtimi, visuomet pabrėždavo, kad gerai paruoštas pamokos planas – tai jau būsimo mokytojo paruošta pamoka, kurią beliks tik papildyti. Studentams tuo metu atrodydavo truputį kitaip: jie pabambėdavo prieš tą „popierizmą“, kuris, palyginti su šiomis dienomis, atrodo smulkmena, o tapę mokytojais, širdyje dėkojo už įgytą patirtį.

Visi jo buvę studentai ir bendradarbiai prisimena Docentą kaip labai reiklų dėstytoją, kuris savo dėstomiems dalykams netaikė jokių kompromisų ar nuolaidų. Ko reikalaujama programoje, tą, jo giliu įsitikinimu, privalai įsisavinti, ir taškas. Į mūsų galvas taip įsirėžę pagrindiniai mokymo metodikos principai bei mokymo schemos, kad net ir dabar, praėjus daugeliui metų, tai prisimeni ir sėkmingai panaudoji, jeigu prisireikia. Jis nemėgo tinginių, „lengvo kelio ieškotojų“. Prisimenu, kaip aš, perėjęs iš Fizikos-matematikos fakulteto antro kurso į Istorijos fakulteto antrą kursą, buvau jo nepritariamai sutiktas. Tuo metu jis, kaip vėliau mano kolegos pasakojo, užsiminė, jog šituo „perėjūnu“, „vėjo pamušalu“ reikia kuo skubiau atsikratyti. Bet kai gerais pažymiais ir greitai panaikinau susidariusius skirtumus ir pradėjau gauti padidintą stipendiją, Docentas tapo draugiškas, ir net paliko mane dirbti katedroje. Nors ir reiklus, bet, iš kitos pusės, Docentas, galima sakyti, plačios širdies žmogus – jis visuomet buvo pasiryžęs padėti studentui, sušlėpti jį. Ne kartą gynė studentus, pakliuvusius į Instituto administracijos nemalonę. Toks tėviškas rūpestis jauniems žmonės, sugūžėjusiems iš provincijos į sostinę, buvo reikalingas ir naudingas. Tuo metu visos studentų grupės turėjo savo kuratorius – fakulteto darbuotojus, kurie padėdavo be patirties žmonėms integruotis į studijas, praleisti savaitgalius, išklausydavo ir padėdavo spręsti atsiradusias bėdas. Docentas kuravo grupę, kurioje man teko studijuoti. Turbūt tiek mes nesužinojome per dešimtmečius, kiek per tuos ketverius studijų metus. Mūsų kuratorius turėjo begalę idėjų ir planų: kolektyviai eidavome į muziejus ir parodas, lankėmės teatruose, turistaudavome po Vilniaus senamiestį ir apylinkes, o kai kiekvienų metų rudenį kelioms savaitėms vykdavome į ūkius rinkti derliaus, visuomet savaitgaliais keliaudavome po tas vietas. Jis visuomet pabrėždavo, kad pažinimas prasideda nuo gimtojo slenksčio (ir siauresne, ir platesne prasme), skiepijo mums gimtojo krašto vertybes. Jis pats labai gerai žinojo pilietinę istoriją, dievino Lietuvos praeitį. Tais laikais buvo sunkiau viešai objektyviau vertinti įvairius tautos istorijos procesus, bet S. Stašaitis sugebėdavo ezopo kalba mums pasakyti daugiau nei buvo galima. Savotiškas jo lietuviškumo simbolis, kurį pastebėdavo studentai, – tai vietoj kaklaraiščio nuolat ryšima tautinė juostelė. Ir tai kėlė savotišką pagarbą jam. Kad S. Stašaitis buvo vienas iš populiariausių dėstytojų, akivaizdžiai rodė tuo metu studentų rengiamos Istorikų dienos. Studentai švelniai parodijuodavo dėstytojus, tarp jų ir doc. S. Stašaitį. O tai jau buvo tikras studentijos pripažinimas.

Atvykęs į Vilnių, S. Stašaitis puikiai suprato, kad be mokslinio laispsnio nelengva bus dirbuotis aukštojoje mokykloje. Todėl nieko nelaukdamas įstojo į neakivaizdinę aspirantūrą LTSR MA Istorijos institute. (Vėliau jis, pasiremdamas savo patirtimi, vis ragindavo savo jaunesnius kolegas nieko nelaukiant pasitvirtinti mokslinę temą ir kibtį į darbus, rašyti straipsnius.) Reikia pasakyti, kad ne visuomet pradedantis mokslininkas tais laikais galėjo pasirinkti mėgstamą temą. Kai kada už jį nusprendavo „aukštesnieji“

pareigūnai, rekomenduodami vietą aspirantūroje ir greitesnį disertacijos parašymo kelią pasirinkus socializmo laikotarpį. Panašiai atsitiko ir S. Stašaičiui. Atsiradusi galimybė (tiksliau – laisva vieta aspirantūroje) įsitvirtinti Istorijos instituto Socializmo sektoriuje paskatino imtis tirti temą *Profesinis-techninis darbininkų kadrų rengimas Tarybų Lietuvoje (1940–1970 m.)*. Disertacijos vadovu tapo Socializmo sektoriaus vadas istorijos mokslų kandidatas Henrikas Šadžius. Disertantas kruopščiai rinko gausią faktinę medžiagą, apibendrino tiriamą reiškinių, aptarė proceso etapus, suformulavo išvadas. Disertacijos pagrindu paskelbė penkis mokslinius straipsnius ir 1978 m. balandžio 28 d. sėkmingai apgynė istorijos mokslų kandidato disertaciją, kurią 1993 m. Lietuvos mokslo taryba nostrifikavo ir suteikė humanitarinių mokslų daktaro laipsnį. Apgynęs disertaciją, S. Stašaitis tuojau pasirinko įdomesnę – istorinę-kultūrologinę tyrimo tematiką, susietą su Lietuvos ir Rytų šalių kultūriniais ryšiais. Paskelbė straipsnius apie Lietuvos ryšius su Indija, Mongolija, Bulgarija. Būdamas Visuotinės istorijos katedros vedėju (1978–1982 m.), pradėjo katedros darbuotojų mokslinius interesus orientuoti į bendrą katedrinę temą *Lietuvos ryšiai su užsienio šalimis nuo seniausių laikų*, bandant lituanizuoti visuotinę istoriją. Ateidamas vadovauti katedrai, užsibrėžė tikslą – sustiprinti darbuotojų mokslinę kvalifikaciją, nes pradėjus vadovauti iš 9 katedros narių tik vienas buvo pedagogikos mokslų kandidatas, docentas – Zenonas Pilkauskas. Siekė katedroje sukurti draugiškesnę atmosferą, apriboti išsikerojusį kai kurių darbuotojų susireikšminimą. Po penkerių metų katedroje jau buvo 5 mokslų kandidatai – docentai, trys iš jų jau rinko medžiagą daktaro disertacijoms⁷. 1983 m. S. Stašaičiui suteiktas mokslinis-pedagoginis docento vardas. Reika pasakyti, kad jis aukštų postų niekada nesivaikė, nors galėjo būti ir fakulteto prodekanu, ir dekanu. Katedros vedėju tapo tik dėl to, kad reikėjo. Nepretendavo eiti šias pareigas antrą kadenciją, nors nesunkiai tai būtų įgyvendinęs; lengvai užleido šią vietą jaunesniems. Dirbo docentu ne tik Visuotinės istorijos katedroje, bet ir vėliau susikūrusioje Lietuvos istorijos katedroje.

Apgynęs disertaciją jis neišvengiamai buvo įtrauktas į daugelį atsakingų visuomeninių darbų. Tapo LTSR MA Istorijos instituto specializuotos tarybos istorijos mokslo kandidatų laipsniams teikti nariu, LTSR MA Istorijos instituto mokslinės tarybos nariu, Mokslinės metodinės tarybos prie Lietuvos TSR švietimo ministerijos prezidiumo nariu, Istorijos ir visuomenės mokslo mokymo komisijos pirmininku, mokslinio žurnalo *Istorija* redkolegijos nariu. Savame institute, o vėliau – universitete, tapo Mokslinės tarybos nariu, Humanitarinių fakultetų tarybos nariu ir sekretoriumi, VVPI bibliotekos tarybos nariu, Techninių mokymo priemonių panaudojimo komisijos nariu, Istorijos fakulteto tarybos nariu ir t. t.⁸ Tomis pareigomis buvo išreikštas pripažinimas ir pasitikėjimas juo. Tačiau tokia įvairi veikla, suprantama, kainavo jam brangų laiką, kuris buvo atimamas nuo tiesioginių darbų, ypač mokslinės-metodinės veiklos.

⁷ 1983 03 30 VVPI Visuotinės istorijos katedros vedėjo doc. S. Stašaičio darbo ataskaita už 1978–1982 metus. *LEU archyvas*, f. 24–2614, b. Stašaitis Stanislovas, Adomo (1971–2001), l. 86.

⁸ *Ten pat*, l. 88.

Atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę, stiprinant fakultetą ir gerinant mokytojų rengimą, mokslinė Taryba nusprendė 1991 m. įkurti naują – *Istorijos tyrimų ir metodikos* – katedrą. 1991 m. lapkričio 22 d. naujos katedros posėdyje vienbalsiai vedėju išrenkamas doc. S. Stašaitis, kaip turintis didžiausią autoritetą tarp respublikos mokytojų. Pats S. Stašaitis sutiko, tiesa, nelabai pritardamas katedros pavadinimui. Anot jo, „tai labai įpareigoja, o mes kol kas dar nesame pilnai pasiruošę tokiems tyrimams. Bet dirbti reikia“⁹. Iki pat išėjimo į pensiją, 2001 m. birželio 30 d., jis sėkmingai vadovavo nedideliame katedros kolektyvui. Tai buvo patys produktyviausi metai. Per šį laikotarpį S. Stašaitis parašė daugiau kaip 120 mokslinių, mokslo populiarinimo straipsnių istorijos, mokymo metodikos, kraštotyros klausimais. Visas jo kūrybinis bagažas jau artėja prie 500 publikacijų (!).

Puikiai suprasdamas praeities pedagoginio ir metodinio palikimo studijavimo bei kūrybinio jo pritaikymo reikšmę šiuolaikinėmis sąlygomis, Docentas surinko ir publikavo prieškarinio Lietuvos metodinį palikimą (istorijos mokytojų straipsnius) bei užsienio lituanistinių mokyklų patirtį, mokant istorijos¹⁰. Jis stengėsi į mokslinę veiklą įtraukti savo studentus, kartu su jais rengė priemones, rašė vadovėlius. Su savo auklėtine mokytoja eksperte Jūrate Šačkute parašė ir išleido pakankamai novatorišką istorijos vadovėlį penktokams¹¹, kuris sulaukė gerų atsiliepimų ir pakartotinai buvo išleistas. Su studentais, dabar žinomais mokytojais R. Glinskiu ir R. Mockevičiumi, sudarė puikią parankinę *Lietuvos istorijos skaitinių* knygą moksleiviams¹² ir t. t. Docente pėdomis Istorijos fakultete eina jo paties parengti istorijos mokymo metodikos specialistai – dabartinis Didaktikos centro vadovas dr. Benediktas Šetkus ir lektorius Andrius Porutis – 2013 metų geriausias istorijos mokytojas. O kiek dar puikių mokytojų, jo studentų, išsisklaidžiusių po Lietuvą.

Doc. S. Stašaitis ir pats stengėsi tobulintis, ieškoti naujovių. Mokslinę ir metodinę kvalifikaciją kėlė Lietuvos MA Istorijos institute (vadovas akad. Vytautas Merkys), Lietuvos mokytojų kvalifikacijos institute (vadovas prof. Stasys Vaitiekūnas), Maskvos V. Lenino pedagoginiame institute, Sofijos šv. Ochridskio universitete (vadovė doc. M. Radeva) ir Bulgarijistikos centre Sofijoje, Tarptautiniame Georgo Ekerto vadovėlių mokslinio tyrimo centre Braunšveige Vokietijoje (vadovas dr. R. Mejeris), Vroclavo universitete Lenkijoje (vadovė prof. G. Panko), Vakarų šalių mokslininkų ir pedagogų vedamuose kursuose ir seminaruose Lietuvoje. Mokslinius pranešimus skaitė tarptautinėse konferencijose Lietuvoje, Latvijoje, Rusijoje, Ukrainoje, Bulgarijoje, Lenkijoje ir Vokietijoje¹³. Už parengtas ir išleistas mokymo ir metodines priemones, ilgalaikį darbą su Lietuvos mokytojais Lie-

⁹ Katedros posėdžio protokolo Nr. 3 išrašas. *Ten pat*, l. 141.

¹⁰ *Iš Lietuvos Respublikos (1918–1940 m.) metodinio palikimo*. Straipsnių rinkinys. Sudarė ir pritarė parašė doc. Stanislovas Stašaitis. Vilnius, 1996. 78 p.; *Istorija ir visuomenės mokslas užsienio lituanistinėse mokyklose. Programų ir straipsnių rinkinys*. Sudarė doc. Stanislovas Stašaitis. Vilnius, 1997. 102 p. ir kt.

¹¹ Stašaitis, S., Šačkutė, J. (2000). *Tėvynės istorijos puslapiai*. Lietuvos istorijos vadovėlis V klasei. Vilnius: Litimo. 200 p.

¹² *Lietuvos istorijos skaitiniai: nuo seniausiųjų laikų iki 1918 metų*. Sudarė R. Glinskis, R. Mockevičius, S. Stašaitis. Kaunas, 1992. 262 p.

¹³ Stanislovas Stašaitis. *Bibliografinė rodyklė 1962–2004 m.* p. 4.

tuvos kultūros ir švietimo ministerijos Atestacijos komisija 1994 m. suteikė S. Stašaičiui mokytojo eksperto vardą.

S. Stašaitis planavo parengti studentams nacionalinį *Istorijos mokymo metodikos vadovėlį*. O mes jį raginame, palaikėme ir laukėme. Per dešimtmečius kaupė medžiagą ir patirtį – vien paskelbtų įvairiais mokymo metodikos klausimais straipsnių susidarytų gerokai per šimtą. Tačiau kiti darbai bei pasitraukimas į pensiją, matyt, sukliudė įgyvendinti šį labai reikalingą mokytojų rengimo procesui projektą. Tačiau tą trūkumą tam tikra prasme kompensavo ir jo darbus vainikavo išleistas paskaitų pagrindu monografinio pobūdžio leidinys, skirtas istorijos mokymui Lietuvos mokykloje nuo XVII a. iki 1940 metų nušviesti. Pratarinėje autorius nurodė, kad knygoje chronologine tvarka aptariamas intelektualų požiūris į istoriją ir jos kaitą, istorijos kelias į mokyklą ir jos dėstymo sistemos, šio dalyko mokymo tikslai bei mokymo priemonės, metodai, būdai. Docente įsitikinimu, leidinys gali padėti ir šių dienų istorijos mokymo organizatoriams, sudarantiems mokymo planus, programas ir kitus direktyvinius dokumentus, o „lietuviškojo istorijos mokymo kelio pažinimas gali padėti išvengti blaškymosi, kuris būna būdingas, kai pereinama prie naujos mokymo sistemos ir turinio“¹⁴. Ką jau čia bepridėsi?!

Tik dėl doc. S. Stašaičio didžiulio organizacinio darbo dienos šviesą išvydo pirmoji platesnė Vilniaus pedagoginio universiteto istorija¹⁵, kuri jau tapusi bibliografinė retenybė. Jis pats buvo šio leidinio atsakingasis redaktorius, sudarytojas ir daugelio tekstų autorius. Kartu dirbant prie tos knygos, tekdavo išgirsti jo pasiguodimą, kad labai sudėtinga tokį veikalą parengti, sunkiai sekasi prikalbinti bendraautorius, ne visi nori prisiminti savo veiklą tarybiniu laikotarpiu. S. Stašaitis kantriai ir užsispyrusiai darė jam pavestą darbą, kol leidinys buvo parengtas. Tai parodo dar vieną jo, kaip žmogaus, pedagogo ir mokslininko, svarbią savybę – atlikti pradėtą darbą iki galo.

Prisiminus Persitvarkymo Sąjūdžio veiklos Lietuvoje įtaką visuomenei, doc. S. Stašaitis institute buvo pirmose sąjūdininkų gretose su aktyviausiais fakulteto studentais. Drąsiai pasisakė už pertvarkas aukštojoje mokykloje, už Lietuvos istorijos katedros įkūrimą fakultete. Docente asmens byloje yra įsegtas vienas įdomus dokumentas. Tai 1990 m. sausio 12 d. LTSR liaudies švietimo ministerijos įsakymu skirti doc. S. Stašaičiui piniginę premiją už atliktą darbą ruošiant mokytojų rengimo Lietuvos mokyklai Vilniaus pedagoginiame institute koncepciją¹⁶. Tuo metu jis buvo vienas iš didžiausių iniciatorių kvieisti skaityti paskaitas ir studentams, ir dėstytojams užsienio lietuvių mokslininkus. Tiesiog lūždavo auditorijos nuo klausytojų, atėjusių išgirsti kunigo profesoriaus Pauliaus Rabikausko, Grigaliaus universiteto dekaną Romoje, ar Kalifornijos universiteto profesorės Marijos Gimbutienės paskaitų.

Išėjęs į pensiją dar talkino Istorijos didaktikos katedrai, dabar kartkartėmis apsilanko pas savo kolegas fakultete. Neužmetė rašymo, suprantama, kiek leidžia sveikata. Parašė ir

¹⁴ Stašaitis, S. (2004). *Istorija Lietuvos mokykloje (XVII a. – 1940 m.)*. Vilnius, p. 1–2.

¹⁵ *Vilniaus pedagoginis universitetas (1935–1995 metai)*. (1995). Vilnius: VPU leidykla. 234 p.

¹⁶ Įsakymas (išrašas). *LEU archyvas*, f. 24–2614, b. Stašaitis Stanislovas, Adomo (1971–2001), l. 129.

išleido knygą, skirtą savo gimtosioms vietoms – Šėtos miesteliui¹⁷. Aprašė savo vieną paskutinių kelionių po Graikiją¹⁸. Būtina pasakyti, kad Docentas didžiulis kelionių fanatikas, aplankęs daugelį šalių ir paskelbęs nemažai įspūdžių. Atmintyje neišdyla dėstytojams ir studentams jo suorganizuotos pažintinės kelionės po Bulgariją daktaro Jono Basanavičiaus keliais 1988–1991 metais. Džiugina tai, kad šiuo metu sistemina savo surinktą medžiagą apie pokario metų trėmimus iš Kėdainių apskrities ir rengia platesnį straipsnį leidiniui.

Savo dėstytoją ir kuratorių vadinu iš didžiosios raidės Docentu. Gaila, kad tais laikais, kai jis dar dirbo, esant labai griežtiems reikalavimams, nepavyko jam tapti profesoriumi. O jis to tikrai yra nusipelnęs. Šiais laikais, esant labai kukliems reikalavimams profesoriaus vardui įgyti, S. Stašaitis juo būtų tapęs vienas pirmųjų. Gražaus Jums Jubiliejaus, mielas Kuratoriau!!!

Vilnius, 2014-04-11

*Buvęs auklėtinis ir bendradarbis
Visuotinės istorijos katedros vedėjas prof. dr. Juozas Skirius*

¹⁷ Stašaitis, S. (2002). *Šėtai – 640 metų: miestelio istorinė apžvalga*. Kėdainiai: Rinkos aikštė. 164 p.

¹⁸ Stašaitis, S. (2009). *Lietuva ir Graikija: asmenybės ir knygos*. Vilnius. 46 p.